

ZKUŠENOSTI Z PŘÍPRAVY KÁDRŮ V MOBILIZAČNÍ OBLASTI

Příprava kádru v mobilizační oblasti má v ČSLA dlouholetou tradici. Její počátky byly v padesátých letech, kdy zavedení nového mobilizačního systému (na základě zkušeností Sovětské armády) si vynutilo potřebu organizovat **krátkodobá mobilizační školení**, jejichž cílem bylo seznámit posluchače s prozatímními směrnicemi pro zpracování mobilizačních plánů, ujednotit plánování, mobilizační dokumentaci i potřebnou činnost a naučit zpracovávat příslušné plány útvarů a místních vojenských správ. Toto školení bylo až do roku 1952 uskutečňováno vojenskými okruhy a mělo vyložené odborný a instrukční charakter.

Vyšší typ přípravy byl organizován ve **Zdokonalovací škole důstojníků místních vojenských správ (MVS)**, která působila od roku 1952 do roku 1960. Měla charakter střední vojenské školy a její absolvovali nahrazovali vojenské učiliště. Sehrála důležitou úlohu při zvýšení kvalifikace důstojníků, získaných do ČSLA nábořem a poskytovala všestranné vojenské vzdělání. Cílem přípravy bylo naučit posluchače zpracovávat mobilizační plán, řešit doplňování vojsk, evidence mobilizačních záloh a doplnit jejich základní politické a taktické vzdělání. Předmětem výuky, kromě odborné mobilizační, doplňovací a evidenční přípravy, byla politická ekonomie a taktická příprava na stupni roty, praporu.

V roce 1960, kdy již velká většina mobilizačních důstojníků útvarů a místních vojenských správ prošla tímto základním vzděláním, byla Zdokonalovací škola důstojníků MVS **zrušena a sloučena s katedrou organizace a mobilizace VA AZ**. Při sloučení obou tehdejších středisek výuky mobilizační přípravy měly značný význam i ekonomické otázky.

V tomtež roce byly u VA AZ **zřízeny pětiměsíční zdokonalovací kursy** mobilizačních pracovníků útvarů a MVS. Byli do nich povolováni mobilizační důstojníci útvarů a svazků, vojsk MV, náčelníci okresních vojenských správ a jejich zástupci, důstojníci oddělení OVS, KVS a OMS VO. Cíle výuky vycházely ze skutečnosti, že většina důstojníků mobilizačního úseku prošla základním vzděláním a že zásady a formy zpracování mobilizačních plánů jsou již u útvarů a MVS zité. Proto též místo přípravy bylo převedeno z oblasti zpracování dokumentace na organizátorskou a řídicí práci. V roce 1966 byly tyto zdokonalovací kursy ukončeny. Soudím, že tato forma přípravy mobilizačních důstojníků byla účelná a splnila úkol komplexní přípravy v mobilizačním oboru. Současná doba potvrzuje potřebu přípravy zvláště pro nové důstojníky mobilizačního oboru. Proto byl ve školním roce 1969/1970 zřízen **krátkodobý kurs mobilizačních pracovníků** u velitelství VVO, kde jsou připravovány kádry do dnes.

Nejvyšší formu mobilizační přípravy těchto odborníků představovaly **akademické zdokonalovací kursy** při VA KG v letech 1956–1959, které byly v roce 1959 nahrazeny **vyšším zdokonalovacím kursem** při VA AZ a v roce 1966 přejmenovány na **kvalifikační zdokona-**

lovací kursy. Jejich zřízení si vyžádala potřeba diferencované přípravy řídicích pracovníků MVS, OMS a OMO VO, svazů a svazků. Obsahem výuky byly předměty politické ekonomie, taktická příprava na stupni pluku, divize a informativně vševojskové armády, teorie řízení a mobilizační příprava všech stupňů velení. Postupně s rozvojem teoretické práce katedry a snahou učitelů (podle vzoru taktických cvičení) vypracovat mobilizační cvičení se měnil obsah i metody výuky. Ké kvalitativní změně došlo v roce 1960, kdy bylo poprvé zařazeno do výuky mobilizační cvičení na mapách, která se stala hlavní náplní výuky. Řada otázek v těchto cvičeních zabezpečovala i předstih před praxí. V roce 1973 byl tento druh přípravy na VA AZ ukončen.

Koncem roku 1974 byla katedra mobilizace přemístěna k Vysoké vojenské škole pozemního vojska a tím se středisko přípravy mobilizačních kádřů přeneslo do této školy, kde u katedry mobilizace byly organizovány pětiměsíční kursy mobilizačních pracovníků útvarů a místních vojenských správ. Kursy absolvovali důstojníci, kteří přicházeli na funkce mobilizačního úseku. Měly za cíl připravit důstojníky útvarů, důstojníky a náčelníky oddělení okresních vojenských správ. Výuka byla zaměřena na MLP, mírové doplňování, vojenskou evidenci a přípravu záloh, mobilizační přípravu MVS a vojsk. Její obsah postihoval jak oblast praktických otázek zpracování mobilizačních plánů, tak oblast organizátorské a řídicí práce na mobilizačním úseku. Výuka byla prováděna ze 60 % aktivními metodami podle jednotné učební dokumentace. Postupně byly do výuky zařazeny všechny základní metody mobilizační přípravy a posluchači tak získávali potřebné znalosti a dovednosti z přípravy, řízení a vyhodnocení jednotlivých metod mobilizační přípravy, na které se v současné době klade ve výcvikových dokumentech FMNO velký důraz. Jsem toho názoru, že absolventi kursů se v praxi převážně velmi dobře uplatňují a řada z nich pracuje v řídicích funkcích a na vyšších stupních velení. Kursy probíhaly ve VVŠ PV LS až do konce školního roku 1987/1988, kdy byla katedra mobilizace ve VVŠ PV LS zrušena a převedena jako skupina bojové a mobilizační pohotovosti katedry řízení každodenní činnosti vojsk k VA AZ. Základní učební dokumentace je přepracovaná a diferencovaná svým obsahem na přípravu mobilizačních důstojníků útvarů a přípravu důstojníků MVS. Do programu výuky jsou zavedeny nové předměty – výpočetní technika útvarů a OVS.

Ve školním roce 1987/1988 byl ve VVŠ PV LS zřízen u katedry mobilizace **roční kurs žen**, který po zrušení této katedry pokračoval jako **roční praporečnická škola** a v současné době jako **roční důstojnická škola** u VA AZ. Do tohoto kursu jsou přijímány absolventky středních škol s maturitou, které dobrovolně převzaly odvodní a služební povinnost. Jsou připravovány na funkce evidenčního, doplňovacího a mobilizačního úseku činnosti MVS. Profilovými předměty jsou odborná mobilizační a doplňovací příprava, výpočetní technika OVS a technika administrativy, kádrová práce a vojenská základní příprava. Zkušenosti ze dvou běhů svědčí o tom, že posluchačky jsou schopny zvládnout náročné učivo a připravit se na výkon funkcí u MVS. K tomu také přispívá řada praktických zaměstnání, ukázek a měsíční praxe u okresních vojenských správ.

Značně složitým vývojem prošla výuka mobilizační přípravy na vojenském vysokém školství. Na vojenských akademiích byla výuka mobilizační přípravy zavedena v roce 1960, na základě usnesení Rady obrany státu. Její obsah i rozsah byl postupně s tvorbou a přepracováváním základní učební dokumentace upravován, ale potřebný rozsah výuky, v souladu s profilem absolventů, nebyl naplněn. Domnívám se, že v současné době obsah vyučovacího procesu u postgraduálního studia citelně postrádá výuku tvorby základní dokumentace pro zpracování (upřesnění) plánů zmobilizování a uvádění do bojové pohotovosti, oblast řízení mobilizace a mobilizační přípravy, MTZ této oblasti, a to zejména v praktických zaměstnáních.

Na vojenských vysokých školách byla výuka mobilizační přípravy zavedena od školního roku 1977/1978. I v těchto školách byl obsah a rozsah vyučování mobilizační přípravy upravován v souladu s přepracováním základní učební dokumentace. Jsem toho názoru, že v současné době je mobilizační příprava na vojenských vysokých školách nejednotná, neoprávněně zcela profil absolventů a potřeby nástupní praxe u vojsk. Navíc výuka mobilizační

přípravy není odborné a metodicky řízena a je prováděna na značně odlišné odborné a metodické úrovni.

Zhodnocení obsahu, úrovně i významu přípravy kádru v mobilizační oblasti a posluchačů vojenských akademií a vojenských vysokých škol je vykonáno na základě zkušeností čtyř hlavních středisek výuky mobilizační přípravy, tj. Zdokonalovací školy důstojníků MVS, Vojenské akademie Antonína Zápotockého, Vysoké vojenské školy pozemního vojska a mobilizačních kursů u velitelství VVO. Ke zhodnocení výuky mobilizační přípravy na ostatních vojenských vysokých školách nemám potřebné podklady.

Přijetí vojenské doktriny členských států Varšavské smlouvy umožňuje (v případě rozpoutání ozbrojeného konfliktu) nepříteli větší možnost volby času, rozsahu, prostoru a způsobu zahájení války. Proti těmto výhodám, které bude mít agresor při zahájení války na své straně, je nutné přijmout účinná opatření v podobě vysoké bojové a mobilizační pohotovosti a připravenosti armád států Varšavské smlouvy. Bojová pohotovost vojsk, jejíž nedílnou součástí je i mobilizační pohotovost, je kvalitativní součástí vojenského poměru sil a její úroveň může do značné míry rozhodnout o úspěšnosti či neúspěšnosti obrany. Aktuálnost dalšího zkvalitňování bojové a mobilizační pohotovosti v ČSLA je dále umocněna realizací opatření spojených se **snížením počtu osob a techniky a změnami organizačních struktur**. V důsledku těchto změn budou objektivně pro plnění úkolů bojové a mobilizační pohotovosti existovat složitější podmínky způsobené menším počtem mírových sil a prostředků, které lze využít jak při plánování mobilizačních opatření, tak ale zejména v počáteční etapě mobilizace. Tyto skutečnosti budou mít stále vyšší požadavky na připravenost kádru a jejich schopnost reálné a racionálně, s využitím výpočetní techniky, plánovat a také bezchybně řídit a realizovat přechod ČSLA z mírových na válečné počty. Do popředí vystupuje komplexnost mobilizační přípravy kádru, kterou chápeme jako souhrn opatření, jež zabezpečují teoretickou i praktickou připravenost velitelů, štábů a vykonavatelů k plánování a provedení mobilizace.

Přes vzrůstající význam bojové a mobilizační pohotovosti vojsk ČSLA a komplexnosti mobilizační přípravy kádru, se postupně v ČSLA zužovala základna pro mobilizační přípravu a ta je v současnosti představována ve vojenském školství skupinou učitelů pro výuku v krátkodobých mobilizačních kurzech u velitelství VVO a skupinou bojové a mobilizační pohotovosti katedry řízení každodenní činnosti vojsk na VA AZ. Na ostatních vojenských vysokých školách je výuka mobilizační přípravy zabezpečována různými katedrami, které nejsou jednotné odborně řízeny.

Myslím, že s ohledem na stoupající význam komplexnosti mobilizační přípravy kádru a předcházející zkušenosti by bylo vhodné **diferencovat výuku mobilizační přípravy pro základní vysokoškolské studium, postgraduální studium a přípravu odborníků mobilizačního úseku**.

V průběhu **základního vysokoškolského studia** jsou posluchači připravováni na funkce velitelů jednotek a odborných náčelníků útvarů. S ohledem na profil absolventa a potřeby nástupní praxe u vojsk by bylo účelné výuku mobilizační přípravy zaměřit na zásady bojové a mobilizační pohotovosti jednotek a útvarů, doplňování vojsk mobilizačními zálohami a MTZ mobilizace a prakticky procvičovat činnost mobilizačních pracovišť útvarů, zmobilizování jednotky, 1. a 2. etapu bojového stmelení. Pro posluchače VVŠ, připravované na funkce odborných náčelníků útvarů, zařadit navíc zásady řízení mobilizace a praktické zpracování dokumentů příslušné odbornosti. K prohloubení výuky mobilizační přípravy u druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb podstatně zvýšit podíl odborných kateder na vyučování mobilizační přípravy. Ke studiu posluchačů zpracovat a vydat potřebné studijní fondy a vybudovat učebně výcvikovou základnu.

V **postgraduálním studiu** jsou posluchači připravováni na řídicí velitelské a odborné funkce na stupni útvaru, svazku (svazu). Tomu je třeba také podřídit obsah výuky mobilizační přípravy. Jsem toho názoru, že je nezbytné podstatně posílit oblast přijetí zámýslu a rozhodnutí velitele pro zmobilizování, zpracování plánů: uvádění vojsk do bojové pohotovosti, vyvážení materiálu a techniky NZ, konečné úpravy materiálu k bojovému použití, plánování 1. a 2. etapy bojového stmelení, oblast řízení mobilizace, součinnost s doplňujícími MVS, plánování a uskutečňování mobilizační přípravy, a to převážně praktickými metodami. K do-

sažení vyšší komplexnosti výuky bojové a mobilizační pohotovosti prosadit širší zapojení odborných kateder, zejména v rámci taktických, operačních a odborných cvičení. Zvýšit počet závěrečných prací z oblasti bojové a mobilizační pohotovosti.

Soudím, že v přípravě **odborníků mobilizačního úseku** je nutné ponechat základní formu účelových pětiměsíčních kursů, diferencovaně pro útvary a MVS. Příprava vyplývá z potřeby odborného proškolení kádrů při přechodu na funkce mobilizačního a doplňovacího úseku.

Domnívám se, že by bylo vhodné pro přípravu řídicích kádrů mobilizačního úseku zřídit **postgraduální studium na VA AZ** a výuku zaměřit na bojovou a mobilizační pohotovost vojsk, MVS a vojenských okruhů, na mírové doplňování a právní normy v oboru obrany ČSSR, kádrovou práci, vojenskou evidenci i přípravu záloh, výpočetní techniku MVS a svazků, všeobecnou taktiku, taktiku druhů vojsk a speciálních vojsk, operační umění i operační použití druhů vojsk a speciálních vojsk, ruský jazyk a na tělesnou přípravu.

Na základě třicetiletých zkušeností z mobilizační přípravy příslušných odborníků, která byla organizována na vojenských akademiích a vojenských vysokých školách, jsem analyzoval způsoby, cíle, obsah a výslednost této přípravy a na podkladě toho uvádím v článku některá doporučení, jejichž realizaci by mobilizační příprava nabyla pevný systém a lépe odpovídala současným potřebám vojsk a MVS, jakož i vzrůstajícímu významu bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA.

Mobilizační přípravu považovat za rozhodující způsob zvyšování úrovně připravenosti velitelů a štábů všech stupňů velení k plnění mobilizačních úkolů a jako základní předpoklad trvalého zabezpečování mobilizační pohotovosti vojsk a místních vojenských správ.

*(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve
výcvikovém roce 1989–1990)*
